GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Joi'a si Dumines'a, Fói'a, candu concedu ajutóriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe $^1/_4$ 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu $2^1/_2$ galbini mon. sunatória.

Anulu XXXVIII.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiecare publicare.

Nr. 33. Brasiovu 16/4 Maiu **1875.**

Ungurii Ciangai din Moldov'a *).

Se pare intru adeveru, ca publicistii si literatii maghiari cu membrii academiei in frunte, sunt prea decisi a infiá cestiunea ciangailoru din Moldov'a si a seculoru transmigrati de curendu, la rangu de cestiune diplomatica, a impinge pe dieta si pe gubernulu Ungariei, cá se pretenda dela Romani'a drepturi de individualitate politico-nationale pentru elementele maghiare sporadice, cate se afla din colo de Carpati, unde-si cautasera asilu si panea de tóte dilele. Aci semena fórte, ca este unu planu combinatu si cu cestiunea jidoviloru, prin care au alarmatu de atatea-ori opiniunea publica a popóraloru europene. Cu alte cuvente: poporulu romanescu locuitoriu de aprópe 18 seculi in Moldov'a si Munteni'a, li se pare prea preste mesura homogenu, prea compactu si voiescu se prefaca statulu romanescu din statu nationale in statu de nationalitati. Dupa noi, acésta este cestiune de principiu eminente politica, de acees -lu si recomendamu la totu sufletulu romanescu, cá se-lu iè in consideratiune seriósa, precatu se póte luá in cativa articlii de diari

Mai deunadi, candu Dr. Millericiu si Dr. Polit, ambii deputati de nationalitate serbésca, declarara in dieta, ca Ungari'a nu e statu nationale, adeca nu e proprietate a unei singure nationalitati, ci ea este statu de nationalitati, proprietate a mai multoru popóra, atunci sculandu-se Colomanu Tisza, noulu ministru de interne, respunse cu mare mania: Aveti norocu ca sustieneti these de acestea criminali aici in sinulu dietei, unde ve apara de man'a mea dreptulu immunitatiei; déra de veti cutediá se vorbiti totu asia in afara de acésta sala, va fi vai de sufletulu vostru si de toti cati s'ar' incumetá se ve imite pe voi. Acestu statu este numai maghiaru. Deputatii maghiari si renegatii aplaudara acelea cuvente ale ministrului in modulu celu mai sgomotosu, intocma precum se intempla la teatru, mai alesu in asiá numitele piese de dumineca. Acea bravura a ministrului fu comentata la momentu si glorificata in diariale ministeriali, éra amerintiarile asupra nationalitatiloru cadu din tóte partile cá grandin'a, éra Chauvinistii cei mai infuriati ajunsera asia departe, in catu avura obraznici'a cá se strige in adunari si la ospetie publice, ca aceia caroru nu le place se fia maghiari, se se duca din acésta tiéra**). De altumentrea inpertinentiele de acestea se audira si citira mai alesu de cinci ani incóce, la diverse ocasiuni: „Se se duca toti ceilalti, se remana numai cine este maghiaru.“ Si alteori: „Toti cati nu vreu se se prefaca in maghiari, se ésa din acésta tiéra.“ Si fiendu-ca afara de unii jidovi si nemti, cativa ruteni si slavaci nimeni nu cauta onórea de a se numí maghiari, se ésa tóte celelalte popóra, se remana numai cinci milióne de maghiari.

Déra nici de amerintiarile lui Colomanu Tisza et Comp. nu se sparie nimeni, precum nu s'au spariatu de ale lui Ludoviou Kossuth, pe care astadi -lu imita epigonii sei atatu de reu, in catu pare ca 'i-ar' pune la cale inimicii loru, pentru cá se se faca de ura la tóta Europ'a, se irrite spiritele si se provóce la defensiune pe viétia pe mórte. Tisza et Comp. nu voru pace, ci terróre. Déra cu ce si in contra cui.

Ungari'a statu nationale, éra nu compusu din nationalitati? Se vedemu inse cumu „Hon“ organulu fidele alu ministrului Tisza si cu elu celelalte diarie maghiare insistu cu totu deadinsulu, cá din statulu nationale alu Romaniei se faca statu de nationalitati cu ajutoriulu jidoviloru si alu ciangailoru. Mai antaiu se falsifica istori'a si statistic'a de susu pana diosu; se afirma odata, ca Ciangaii ar' fi descendenti ai hunniloru lui Atilla; mai apoi ca ei ar' fi resturi de ale Cumaniloru si Bisseniloru (Pecenegi, Pacinati), cari inca ar' fi fostu maghiari; dupa aceea candu li-se infunda cu critic'a, sustienu ca ciangaii locuitori in Moldov'a ar' fi secui emigrati din Transilvani'a, unde nu mai potusera suferi crudimile si spoliatiurile voivodiloru si ale aristocratiloru. Dupa acestea inse adauga, ca in totu casulu acei Ciangai asiediati in Moldov'a la inceputu nu erá mai pucini cá $^1/_2$ de milionu, care facea maioritatea populatiunii moldovene, prin urmare corón'a ungurésca avea dreptu cu atatu mai mare asupra territoriului Moldovei. Mai tardiu numerulu ciangailoru a scadiutu la vreo treisute de mii, mai alesu din caus'a barbariloru de valachi, cari parte 'ian exterminatu, parte 'au prefacutu in valachi; éra astadi voru mai fi, cati? nu mai sciu nici maghiarii, adauga numai cu br. Orbán, cu László Mihály, cu Jokai, cu Szász si cu toti cei dela „Hon,“ „Reform,“ „Pesti Napló,“ „Kelet“ etc., ca statisticii romanilor mintu, candu arata numerulu ciangailoru din Moldov'a numai cu 50 de mii, ca-ci aceia trebue se fia, vrei nu vrei, preste indoitu si intreitu mai multi. De aici apoi se deduce, ca maghiariloru ciangai si seculoru emigrati in acelesi parti ale Moldovei, séu preste totu in Romani'a, li se cuvinu drepturi nationali-politice, dintre care la loculu antaiu se punu: cleru maghiaru curatu, prin urmare si servitiu dumnedieescu maghiaru, scóle maghiare, deregatori comunali maghiari, si mai virtosu notariu maghiaru, cá asiá elementulu maghiaru din Romani'a se fia preparatu de ajunsu, pre candu se va deschide cestiunea orientale.

Pentru-cá publicistii si literatii maghiari cu toti patronii loru se-si ajunga scopulu cu atatu mai usioru, ei recurgu la calumniile cele mai infame din cate s'au potutu audí vreodata in acestea tieri, apoi dela Jerney incóce, adeca cá de treidieci si doi de ani (1843) le repetu in diverse ocasiuni si epoce, in diverse forme, pentru cá se strabata la mintile si animele ómeniloru, se insiele pe monarchu, pe diplomatia si pe tóta lumea. Academi'a maghiara din Pest'a tramisese cu spesele sale inca din Iulie 1836 pe unu preutu invetiatu seculu, anume Alex. Gegó, la Ciangaii din Moldov'a, pentru ca se aduca informatiuni despre densii. Informatiunile acelui emissariu s'au publicatu la Buda in a. 1820: Gegó pusese numerulu ciangailoru din Moldov'a la 60 de mii.

Emissarii cati au mai urmatu dupa ei, au consatatu totu acestu numeru de 60 de mii, pana in anii din urma. Acumu inse s'a modificatu stratagem'a. Emissarii mai noi au intru nimicu a face de rusine chiaru pe predecessorii loru maghiari, sustienendu, ca aceia inca au mintitu, ca-ci numerulu ciangailoru ar' fi indoitu, adeca 120 de mii, la cari se se mai alature si secuii transmigrati, cá elementulu maghiaru in Romani'a se ajunga la 200,000. Se mai adauga la acestea, ca familí'a Sturdza inca s'ar' trage din vitia ungurésca *). De aci incolo agitatorii terroristi din Ungari'a si Transilvani'a, pentru cá se destepte compatimire catra ciangai, ura, urgia, despretiu si vindicta asupra romaniloru si preutiloru italiani, aduna de pe strate multime de fabule, caroru le dau colori de fantasía, numera cateva sute de sate si multe orasie moldovenesci, ale caroru nomenclatura o sucescu si torturédia cá se fia maghiara, apoi adauga, ca valachii si popii italienesci au exterminatu din acelea pe maghiari. Si cá se-si faca cinera idea despre nerusinatele loru schimosituri filologice, vomu aduce si cateva exemple. In ochii acestoru filologi maghiari numele comuneloru moldovene Albulesci, Angelesci, Babusieni, Bacesci, Bai'a, Bradulu, Bacau, Barladií, Barcanesci, Buzeu, Bogdana, Comanesci, Deleni, Domnesci, Folticeni, Frumósa, Galati, Gur'a-valei, Husi, Iacobesci, Iassi, Jogani, Calugaresci, Calimanesci, Pisculu, Petricica, Petrisiu, Leontinesci, Lespedi, Luncani, Lungani, Margineni, Nicoresci, Poiana, Raducani, Reces, Rip'a, Romanu, Rotnada, Seculu, Schiai, Tecuciu, Tocilesci, Valea alba, Vizantia etc. suntu totu atatea cuvente corrupte din cele maghiare. Preste acésta tóte numele de origine slaviana, nu suntu slaviane, ci curatu maghiare, in care au locuitu maghiari, si are dreptu la ele corón'a Ungariei, dreptu istoricu, dreptu virtuale. Tieneti-ve bine filologi romani, Ciparíu, Laurianu, Maximu, Hasdeu, Romanu si tóta cét'a vóstra; me temu inse ca nu veti face nimicu fara collaborarea filologiloru din Dealulu-Spirei, dela Malmaison etc.

(Va urmá.)

*) Vedi „Gazet'a Tr.“ nr. 92 din 1874 art. Jeremiade in favórea ungariloru din Moldov'a, si combina-le cu informatiunile din acestu nr.

**) Vedi si coresponditi'a din comitatulu Cetatiei de balta, in „Gazeta“ nr. 30 a. c.

O voce la tienut'a romaniloru in situatiunea presenta.

Ne aflamu astadi intru o situatiune, in care cei mai multi nu sciu, ce voiescu si ce facu, altii sciu ce voiescu, inse séu nu potu — séu le lipsesce coragiulu de a face ce voiescu, altii érasi voru se faca ceva, despre ce consciinti'a ar' trebuí se le spuna, ca nu e bine. Si, chiaru déca le ar' lipsí acestoru ultimi acésta consciintia, astadi au destula ocasiune se-si castige convictiunea, ca fapt'a loru nu póte fi buna, si acést'a le-ar' spune-a chiaru si inimicii loru, ca-ci pre langa tóte nedreptatile, cate s'au facutu pana astadi natiunei romane, ei i-ar' face cea mai mare, ca-ci recunoscundu faptele acelor'a, li-ar' dice prin acést'a: bine a-ti facutu! — Se me esplicu!

Astadi se tractéza la romani, si in specie la cei din Transilvani'a: se parasésca passivitatea si se intre in activitate, alegundu si intrandu si in diet'a din Pest'a? Cu unu cuventu, se parasésca lupt'a de principia pentru castigarea drepturiloru nationale, si se intre pre terenulu creatu, care este direct'a si total'a negatiune a esistintiei nationale?

Acést'a este cestiunea grava, pre care este chiamata conferinti'a din Sibiiu a o resólve. La acésta cestiune seriósa voiu se espunu cateva mo-

*) Vedi Keleti testvéréikrol (et moldai magyarok); in „Hon,“ „Kelet“ etc. din Oct. pana Dec. 1874. Famili'a Sturdza se trage din Ungari'a, mi se pare din comit. Satmaru, a fostu inse si pe atunci romana curata, nobila; a emigratu de multu, cá si famili'a Gergeli dela Fagarasiu.

mente, pre cari le tienu de necessarie inca inainte de conferintia. — Aceste inse nu le adressezu catra acela, despre cari amu disu, ca chiaru consciinti'a ar' trebuí se le spuna, ca nu facu bine, ca-ci unu voiu se jocu rolulu de a bate töc'a la urechi'a surdului! — Nu voiu se luminezu pre acela, cari suntu orbiti sufletesce, cari pledandu pentru activitate si intrare in diet'a din Pest'a, -si denéga singuri alaturea cu inimicii loru esistenti'a nationala, dejosindu-se la sclavi politici, la simpli cetatiani ai statului maghiaru — (român ajku magyar honpolgar) — inse nu cá Romani si cá natiune, nu cá nationalitate romana in statu poligiotu. Nu voiu se perdu cuvinte pentru acestia, ca-ci ei suntu inaccesibili de ori si ce resonamentu, ba se silescu se desargumenteze si asertiunile aceloru straini, cari intru adeveru afla tienut'a cu totulu passiva a romaniloru facia de asupritorii loru destulu de motivata, esprimendu-si parerea de reu, déca romanii s'ar' retiené dela diet'a din Pest'a, si nu s'ar' da cu totulu legati in manele inimicului, cá sei — „sugrume!“ Voiu aceste se le adressezu aceloru romani, cari póte din nedestula patrundere nu suntu intielesi nici chiaru cu sene insisi, cari inca potu se se induplece a distinge binele din reu, si a nu se amagi. — Acestora, care nu suntu inca convinsi despre adeverulu asertiuniloru mele, inse se potu convinge in töta diu'a, se potu convinge, déca voru cauta numai la cele ce s'au intemplatu de unu anu incöce si potu se le aiba in prospeta memoria! — Acestia, déca voru voi, se potu convinge acum, se potu convinge chiaru si numai din urmatóriele espunetiuni. —

Romanii transilvaneni, dupa inaugurarea dualismului s'au dechiaratu pentru politic'a passiva facia de acestu sistemu, si afara de unii paraponisiti, cari au alergatu dupa cate unu osu de rosu, o au si tienutu, asia, incatu maghiarii au recunoscutu — si recunoscu astadi prin portarea loru, ca romanii transilvaneni nu au acceptatu starea actuala de lucruri, nearendu nici representatiune legitima in diet'a din Pest'a. — Ar' fi mai multu decatu absurditate se mi se opuna, ca acei cativa deputati straini furisiati din Transilvani'a — (chiaru alesi de romanii dusi la urna cu butea cu rachiulu —) s'ar' póté considerá de representanti ai romaniloru transilvaneni! Pana candu romanii cá atari nu voru dechiará, ca intra pre terenulu activu, pana atunci maghiarii recunoscu illegimitatea representatiunei nóstre tacite, recunoscu, ca cestiunea Transilvaniei nu este deslegata, si acésta o arata prin portarea loru, prin furi'a loru facia de politic'a nóstra passiva, si prin svercolirea loru, cá se ne atraga pre terenulu creatu de ei! —

Sustandu acésta, intrebu, castigamu prin passivitate ceva? Eu respundu, ca castigamu, ca-ce nu ne luamu basea de sub pitióre! Amu perdutu inse prin politic'a passiva? Amu perdutu, da! Si ce amu perdutu? Acésa, ce amu perdutu chiaru prin intr'oduceresa dualismului! — Inse se dicemo, déca amu fi fostu activi, amu fi potutu obtiené unele legi mai favorabile, unele si altele mai mari folóse! Bine! Credu inse acei ómeni intru adeveru, cá maghiarii, déca amu fi fostu si noi in diet'a din Pest'a, s'ar' fi abatutu dela planurile si directiunile loru? Credu óre acei ómeni, ca maghiarii pentru dragii ochisiori ai caloru-va deputati romani din Transilvani'a -si achimbau tienut'a politicei loru maghiare de a „sugrumá“ pol. töte nationalitatile din Ungari'a? O naivitate, o sancta simplicitas!!! Ar' fi facutu déra legi mai favorabile pentru nationalitati? Pentru ce nu au facutu la cererea deputatiloru nationali din Ungari'a? Nu au considerat ei pretensiunile nationale totu-deaun'a de crima? Nu au fostu ei in contra nationalitatiloru totu-deaun'a uniti? S'au uitatu si in gur'a celoru din Transilvani'a, séu s'ar' uitá dóra acumu? O amara insielatiune, o creda sinamagire!!!

Se trecu la folose.

S'au aratatu candu-va maghiarii aplecati se dè vre unu bunu spre folosu nationalu, cá se ne atraga? S'au aratatu pentru resplata de a-ti renegá consciinti'a, semtimentulu si numele de romanu! Pentru cá se ne arunce cate o farmitura cá la cani, trebuie se le aduci pretiu nationalitatea! Inse pentru cá se ne cultivamu, cá romani nu ne-au datu si nu ne voru dá nici o data nici unu cruceriu! Nu ne dau de acolo, de unde aremu parte, nu dau pentru noi, inse pentru ei si orasiele si le infrumsetiéza pre banii tieriI!

Nu ne-au datu nimica atunci, candu traiau in imbelsugare, candu töte slervitiile miserabile, ce li le facea unulu si altulu argatu, le recompensau, candu avea de unde da! Ne voru da acum, candu au intiercatu vac'a? Ne voru da acum, candu abea o mai ducu de pre o di pre alta?

Se lasu acestea, ca-ci credu, ca e convinsu fia-cine, ce póte face fanatismulu natiunale maghiaru si ce cugeta elu despre cultur'a celorulalte nationalitati! —

Inse mai multu! Töte aceste nu le au facutu pana au potutu, astadi déra ar' fi aplecati, ale face, ca-ci se vorbesce de promissiuni? Ei bene, se vedemu ce suntu promisiunile d-loru maghiari? — Aratatau candvra maghiarii cu seriositate, ca voiescu se multiumésca pretensiunile nationalitatiloru? Nu suntu töte incercarile loru in acésta privintia numai nesce apucaturi rafinate? Ce este cu memorandulu dela 1872? Voitau intru adeveru ciocoiulu maghiaru se satisfaca pretensiuniloru romaniloru transilvaneni, séu au fostu si acésta érasi numai o apucatura ciocoiésca de a insielá? N'a-ti vediutu, ca candu s'au publicatu memorandulu, barbatulu care facuse promisiuni, ca va staruí pentrucá se impasce pre romani, si-au detrasu töta cotinlegerea la acela, n'ati vediutu cumu a disu cá jidanulu — nu sciu, n'amu vediutu!? — Suntu astadi inse promisiunile maghiariloru seriöse? se potu luá de seriósa, candu ele nece ca esista? Amara si dorerósa amagire! Nu amu avutu ocasiune, se ne convingemu din tempulu scurtu, ce domnescu cei de astadi, ca cine suntu si ce intentiuni au? . . . —

Inse se dicemu, noi remanemu astadi totu in passivitate, perdemu séu castigamu? De perdutu astadi nu mai avemu ce perde, ca-ci ne-au lustu totulu, ne-au isgonitu limb'a de pretuteadeni, ne-au adusu la sapa de lemnu!

Nici de atacatu nu au, ce dreptu se ne mai atace, ca-ci au intratu si in sanctuariulu besericii! Totu amu perdutu, si ce ni a mai remasu!

Inse, déca amu perdutu totu, una se nu o perdemu si acésta este onórea! Francesulu, acelu poporu, care, candu credeau inimicii lui, ca -lu voru ruiná pentru totu-deaun'a, la 1870, au disu: Tout est perdu, sans honneur! Si onórea acésta, consiinti'a asta de sene, l'a radicatu astadi cá pre unu fenice din cenusia si tremura de nou inimicii lui de elu! Acésta consciinti'a a dreptureloru nóstre se nu o perdemu astadi, se nu ne prostituimu moralicesce, ca-ci acésta este mai rea cá cea fisica!

Mai mare reu decatu töte, ce ar' poté aduce maghiarii asupra nóstra astadi! Ce castigamu inse, déca remanemu in passivitate? Castigamu prin poterea morala, castigamu prestigiulu salvatu! Castigamu directu prin acesa, ca nu ne faurimu noi singuri de nou lantiulu, ce se desclesta! Nu damu potere aceluia, care au jocatu superbu pre spatele nóstre, si astadi este aprópe se imbrancésca sub sarcin'a pecateloru sale! Chiaru candu ar' fi unulu, care ar' meritá facerea de bene, noi astadi nu vomu fi in stare se-i ajutamu! Fia cine, care consuma mai multu, de catu póte produce, trebuie se mérga spre ruina! Ori si ce. ce nu are base reala, nu póte susiá! Politic'a loru e: — Die höchste politische Fructificirung. — Precum au cadiutu die höchste Geldfructificirung cu trosculu din Vien'a, asiá va cadé si sist'a. — Astadi intrandu noi in activitate si in diet'a din Pest'a, le-amu da la maghiari numai unu midiulocu de reclama falsa, prin care ar' arunc'a cenusi'a in ochii lumii! — Reulu nu s'ar' delaturá, ci numai s'ar' prelungí! Acestu adeveru numai noi romanii nu-lu vedemu, ca-ce unii suntemu, camu orbi! Alti ómeni sciu pré bine asta si de acea -i lasa pana in fine; inse se cugeta pré seriosu, cá se-i cante economului slabu unu tutoru, care se oconomiesca asia, incatu lu ajungu poterile lui date dela natura! —

Lasati pre maghiari se-si joce rolulu pana in fine, precum -i lasa aceia, cari apoi a se le astupe gur'a la fine! Lasati — ca-ce acolo totu nu o voru poté-o aduce romanii nici-odata la cale cu acestia. Acést'a a prevediut'o unu barbatu genialu si din Ungari'a — Alex. Mocioni — care s'au retrasu din motivu, ca este indesiertu astadi a-ti consumá poterile in lupte cu maghiarii, asia pre cumu suntu astadi fanatisati! Va veni tempulu, candu veti poté fi activi si in diete, ci astadi fiti activi pre alte cai, cá se nu ve afle acestu tempu cá Christosu pre mironositiele cele nebune, cu lampele stinse. —

Aceste le-amu scrisu cu intentiunea, cá fiacare se fia consciu despre grav'a responsabilitate ce i-a asupra-si prin votulu din Sibiiu, responsabilitate facia de natiune in presentu, si facia de venitoriulu natiunii. Fia-care -si va immaginá, ca cainti'a mai tardia nu póte se scuse pecatele, ci voru fi judecati prin tribunalulu imparialu alu istoriei! — . . c . . . — f.

Brasiovu in 3/15 1875.

Tempulu duce totu cu sine, dér' suvenirea totu remane. Campulu libertatii traiesce inca, cu töte ca libertatea a disparutu, facundu locu impilarii, arbitriului si volniciloru.

Cugetandu la insemnetatea dilei, in care venimu a scrie aceste ronduri la adress'a publicului romanu, si privindu apoi in giuru de noi la realitatea rigida, la miseri'a in care innotamu, la inganfarea si ostilitatea ómeniloru, cari cu violintia si impuniti voru a ne negá dreptulu de esistintia nationale, — unu floru rece ne strabate peptulu si ne face a ne cugetá de nou la tempii de sclavía, candu rusticulu legatu de glia nu potea se astepte altu beneficiu dela domnulu seu, decatu o rusinósa si nedemna simbria pentru labórea si sudórea sa.

Dér' cá se nu ne faca cinera obiectiunea, ca nu avemu cuventu d'a asemená situatiunea actuale cu situatiunea ce a constrinsu pre poporulu romanu a se aduná pre campulu libertatii si a-si proclamá insusi eliberarea sa din catusiele sclaviei si din ghiarele robotei, vomu se facemu mica paralela intre libertatea de acum si sclavi'a de atunci.

Tienuti in miseria si ignorantia in cursu de mai multi secli, eramu despoiasi de ori-ce drepturi politice si civile: nu poteamu numi nimicu alu nostru, nice chiaru person'a nu ni erá emancipata de sub potérea discretionaria a celoru ce se aliasera intre sine si nu lasau nice cea mai mica radia de lumina se strabata la noi, numai cá se póta dispune de noi si de ale nóstre dupa placu, se ne esploateze in profitulu loru fora frica de lege, pentru ca legea o faceau ei, si fora temere de Dumnedieu. Carte nu ne erá ertatu se invetiamu, ca-ci impilatorii se temeau, ca prin carte vomu veni la cunosciinti'a demnitatii omenesci si la consciinti'a de Romanu si ne vomu adoperá a scapá de jugulu, ce -lu portaseramu secli de ani. Cu unu cuventu, vitregimea aceloru tempuri ne aruncase asiá de adencu in intunereculu ignorantiei, incatu atunci, candu campulu libertatii abia potea se cuprinda milele de Romani, fórte pucini erau acei, cari sciau ce suntemu si cine suntemu. Cu töte aceste inse'n n'a trebuitu multu tempu, pentru cá si cei multi se afle si se intieléga ceea ce sciu cei pucini: Consciinti'a de omu si de Romanu s'a desvoltatu cá prin minune si multimea mieloru adunate, cu o anima si o gura proclamá libertatea.

Si in ce conditiuni ne aflamu óre astadi facia de dreptatea si libertatea proclamata atunci? — Déca voimu se fimu drepti, dieu trebue se marturisimu, ca in fapta si astadi, atatia ani dela proclamarea libertatii, ne aflamu aprópe de acelesi conditiuni, in cari traiamu inainte de a fi numiti'a eliberare. Ispilarea s'a schimbatu in fórme, inse fapta fórte pucinu. Platimu dara pana ne astura pielea, facemu servitie militari si suportamu cele mai grele sarcine publice, si care este recompens'a nóstra pentru töte acestea? Potemu dice dóra, ca avemu libertatea de a invetiá carte, candu vedemu ca ni se eliminéza din scóle töte cartile de instructiune si de cultura nationale, ba ni se amenintia cu inchidere si prefacere in casarme chiaru si cele mai innocente institute de cultura? Ne potem dóra fiatá cu drepturi politice, candu vedemu, ca privilegiele si prerogativele ocupa astadi totu spatiulu terenu si au totu acceasi valóre, ce o aveau si inainte de proclamarea libertatii? — Cu unu cuventu, potemu dice óre ca suntemu liberi séu chiaru egali indreptatiti? Nu, ci din contra trebue se marturisimu ca asuprirea si nedreptatirea de astadi este in fapta analoga cu cea de mai inainte. Astfeliu nu ni remane alt'a, decatu a serbá memori'a dilei de 3/15 Maiu mai multu spre a ne indemná si a ne pregati pentru diu'a ce are se vina, cá se ne scape si in forma l. si in fapta de jugu si de impilare, de arbitriu si de violintie.

In Romania alegerile deput. din col. alu III. inca suntu pe finite si partiti'a gubernului ér' a asiu cá mainainte, esindu rosii numai cu vro 6 deputati. Cu occasiunea acésta s'au intemplatu si batai, raniri, dusmanii inversionate intre partisanii partiteloru la cas'a municipalitatii si la birouri, de unde se facura si arestari. Tóte diariale resuna de condemnabilele incaierari, cari or cum arunca una umbra négra asupra libertatii alegeriloru. —

La Berlinu sosi Cesarulu Rossiei Alexandru in 10 pe la amédia, primitu cu acclamari si la gara de imper. Wilchelmu si toti principii ér' in palatu de imperatés'a, care cu tóte princesele si in tórse visit'a la otelulu ambasadei ruse. Imp. Alexandru cu Gorciacof au visitatu sér'a pe Bismark, discurendu mai indelungatu. La revist'a militaria a regim. Alexandru Cesarulu s'a pusu in fruntea regim. facundusi omagiulu imper. Wilchelmu, care i strinse man'a si apoi se imbraciosiara ambi monarchii in faci'a multimii „Wien. Abendp." reflecta la acéste visite, ca din ele se vede solidarea interesseloru pacei generali si a relatiuniloru intre cele 3 imperia de nordu intrunu modu salutariu si pentru Europ'a. —

Se suna ca se va tiené unu congressu continentalu generalu, in care se se deslege tóte cestiunile care facu nelinesce pentru pacea européna si cu impartirea Belgiei se se multiumésca partile dusmanite Francia si Germani'a. Ér' Austri'a in pretiu de aderare se capete mana libera a resolvi caus'a orientale. La acéste s'ar' invoi esti 3 alliati. —

In Ispani'a regalii mai batura pe carlisti in 2 locuri la San feliz de Condinaz si la Puycerda: Desartioni dela Carlisti se continua.

In Italia camer'a dep., Min. Minghetti in caus'a papale professá principiale lui Cavour, respundiendu la interpelatiunea facuta asia: De candu papalitatea a perdutu poterea sa temporale, linistea in spirite s'a restabilitu. Situatiunea presenta dovedesce, ca Itali'a si beseric'a potu trai alaturea una cu alta in deplin'a loru nedependentia si fora cá libertatea besericei se fia in neci unu modu amenintiata." Si camer'a aprobá, si votá incredere cabinet. Minghetti.

Despre congressulu internationale de sciintiele geografice dela Parisu.

Domnule Redactoru! Me temu ca romanii voru scapá érasi una din cele mai minunate ocasiuni de a se presentá la popórale civilisate si a-si afirmá de nou existenti'a loru pe territoriulu Europei. Miseriile de acasa, luptele diurne pentru existentia ne absorbu tóte poterile asia, in catu de venitoriu se ocupa cei mai pucini.

In anulu acesta se va intr'unf la Parisu unu: Congressu internationale de sciintiele geografice. Alaturea cu acesta se va deschide si

Expositiune de Geografia si Ethnografia, la care se voru admitte Carti, tiparite in orce limba, charte, planuri de geografia, proiecte de constructiuni de linii telegrafice, de cali ferate, poduri (pontes, ponti), canaluri, porturi nationali etc.

Unu collegu alu meu, avù bunatate a me reflectá si pe mine la acelu congressu si la expositiune, cu acelu adausu, ca comissarii si missionarii unui altu poporu din Ungari'a „au inputatu urechile francesiloru cu scieri de totu feliulu, gravure, tabelle, concerte etc." Mai in acelasi timpu unu amicu alu meu francesu dela Parisu si mare filoromanu, mi observá intre altele: „Romanii din Ungari'a si Transilvani'a suntu mai de totu necunoscuti la noi, unde este vorb'a numai de statulu Romaniei."

Francesii eruditi voiescu se afle, déca partea natiunei nóstre locutória in imperiu, cultiva sciintiele si literatur'a; in ce cantitate si calitate este limb'a si nationalitatea sa representata si cumu se dice, afirmata prin scrieri tiparite; care este portulu poporului, structur'a corpului si mai alesu a capului; care suntu facultatile sale mai precellente si alte mii de lucruri vrea se scia lumea civilisata despre noi.

Cu permissiunea D-Tale voiu mai revenf in altu nr. asupra acestei materii. Deocamu-data insemnu numai, ca obieciele destinate a se tramite la congressulu geograficu si la expositiunea ethnografica trebue se ajunga la Parisu pana in 30 Iuniu st. nou.

Celu mai micu lucru, care se cere dela noi este una collectiune de carti si charte romanesci de specialitatea geografica, topografica, ethnografica, como si cate 2—3 fotografii de porturi nationali romanesci, genuine, éra nu de fantasia, pentru barbati si femei, inse nu miniature, ci celu mai pucinu de 20 centimetri (circa 8½ policari) inaltime, 15 latime, si colorate. Spre acestu scopu se se alega, ca e de unde, persone din cele mai frumóse, mai bine facute si in a le caroru fecie joca vioiciunea spiritului, fisionomii si statore curatu romanesci, care imbracate in costumu nationale; buna-óra cá celu din Sacele (anume din Satu-lungu), cá celu de pe la Abrudu, cá celu dintre Ternave, cá celu dela Nasaudu, Orastie'a, Banatu etc., se mérga la fotografi maiestrii, cari se le reproduca intocma. La fia-care se se scria, din care tienutu este.

De nu vomu ingrigi noi de noi, vomu patio si mai uritu cá la expositiunea din a. 1873.

Pentru cei cari voru voi a se adressá si a tramite immediatu la Parisu, comunicamu aici una din adressele cele mai onorabili:

Monsieur le Docteur Obedenare, à Paris. (Boulevard St. Germain nr. 58.

Alu D-Tale s. c. l. Brasiovu, 1/13 Maiu 1875. B.

LATINII.

(Urmare.)

Elocintí'a lui Rousseau, lucitória cá unu dialogu d'alu lui Platone, musicale cá un oda d'a lui Pindaru, introduce simtiementulu naturei si libertatii; amintesce ca iubirea nu recunósce nici caste nici privilegiuri; indémna pe mame se dé copiiloru laptele titeloru si ideele sufletului loru, asecurandu, ca Dumnedieu le-a pastratu cea mai gloriósa si mai sfanta din tóte insarcinarile, nutrirea si crescerea copiiariei. Astu-felu nu e de mirare ca Franklin, fiiulu naturei, se fi atrasu vechiele societati prin simplele i cuvinte si ca Spani'a colonisatóre si Franci'a monarchica se se fi dusu a intemeia independintí'a si republica pe pamentulu americanu far'a presimti nici a prevedé c'aveau s'arete vechiloru loru vasali minunile de necrediutu ale acestei nascunde democratii.

Si revolutiunea, consecinti'a de nevoia a intregei filosofii din secululu alu XVIII, isbucnesce la cate patru popórele latine, de si in modu diferitu si prin contrarie procederi. Candu Franci'a, amagita si venduta de regii sei, imbracisiéza republic'a, noi cei-l-alti ne perdemu in multimea popóreloru monarchice, pornite se nimicésca nou'a societate si se nabuisiasca idea cea noua. Déru, atunci, candu Francia devenise imperiale, regii nostrii ne vendu si ne dau cuceritórelui francesu, noi — cá protestare — intemeiamu acea republica practica, guvernata d'un adunare suverana, care apara independintí'a nationale si puse temeliele unei noue si puternice democratii. Italia sufere si propriele nóstre nesiguranie si propriele nóstre abuciumari. Suvenirea despre alu seu papa-rege, despre imperiu'i absinte, despre clerú, luptandu-se cu suvenirea despre libertatile republicelorú si democratielora sale, o arunca in braciele resctiunii, unde urméza unulu dupa altulu pe soldatii revolutiunii.

Déru in sfirsitu — dupa ce au trecutu prin peripetii mai multe séu mai pucinu dramatice, prin incidinte mai multu séu mai pucinu contradictorie; dupa ce-au trecutu prin republica, si prin imperiu, cá imbetate d'unu vinu nou, si, cu tóte c'aci cufundate in somnulu reactiunii s'aci istuisamate de idealulu modernu, séu suspinse intre Christulu istoricu alu calugariloru si Christulu umanitaru alu franc-masoniloru — familiele latine simtu circulandu-le in sufiete idea revolutiunii cu acessi putere cá si sangele dintr'ale loru vine.

Pretutindeni regii absoluti disparu, parlamentele liberale se stabilescu, incisitiunea se stinge si pres'a s'aprinde, pamentulu feudale se cufunda, si se redica consciuti'a iluminata de idea dreptului seu. Istori'a revolutiunii francese se transforma in legenda si, fara se si uite crimele si mai pucinu se le absolve, toti autorii sei ni s'aréta rescumparati si indumnedieiti prin sanetosia ideeloru si rectitudinea planuriloru, prin greutatile teribilei intreprinderi, prin martiriu si mórte. Constitutiunea spaniole din 1811 devine simbolulu credintiei liberale, atatu la popórele peninsulei iberice catu si la popórele peninsulei italice si elenice. Portugalia o primesce, o suptacrie s'o iea cá actu alu baptezului nascendeloru séle libertati.

Sardinia si Savoia a aclama in 1821, atunci candu revolutiunea petrunde in mormintele loru si le inviéza; Sicilia si Neapole o iubescu multu mai multu de catu noi ensine. La strigatulu constitutiunii spaniole, gonescu pe Burboni in timpulu lui Riego alu nostru, combatu pe Austriaci si din nou se descépta in 1848. Chiaru noi amu uitatu c'aceste popóre inspirate se luptau si muriau totu pentru densa. Revolutiunile ni-se inlantiuiescu cá si ideele.

Cele trei dile din Iuliu ne dau curagiu se luptamu siepte ani in favórea libertatiloru nóstre constitutionale. Fugacele ore ale revolutiunii din Februariu, cari trecura cá visuri prin inteligintiele nóstre marmurite, semenara in Spania germenele urei in contra Burbonilorú si in Italia germenele iubirii de libertate si independintia. Cele trei popóre cadiura d'un-data. Nóptea din Novarra in Lombardia, dilele din Maiu la Madrid, ne ossadira la un robia ce parea a fi eterna. Totusi adi, in acésta ora solemna, idealulu ieu unu corpu, democrati'a se póte pipai: Bonapartii nu mai suntu pe tronulu Franciei, Burbonii nu mai suntu pe tronulu Franciei, Burbonii nu mai suntu pe tronulu Spaniei*) papiiregi au perdutu tronulu timpurale alu vechiei Rome. Cine aru puté fi destulu de orbu in faci'a acestoru resultate, cá se se mai indoiésca de progresele viitóre?

Cea-a ce ne trebuie e unu idealu, care se se védia lamuritu de ochi inteligintiei si realisabile cu energi'a vointiei.

Fiintiele, cari si-au indeplinitu destinulu in natura moru, si totu asemenea moru si popórele cari, consumandu-si idealulu, nu isbutescu se i puie in locu unu altulu mai perfectu. Rasa judaica si-a perdutu patri'a, caminulu, templulu: se imprastie pe pamentu, fara cá vr'un data se constituie unu poporu, pentru ca se incapetenéza a voi se-si pastreze unu idealu deja stinsu in consciinti'a umana. Cá si artistulu, politiculu are nevoia d'un regula superiore, d'una cantitate de idei, pe cari se le incarneze in realitatea vietuitóre, si popórele au nevoia de totu, cá politicului impreuna cu artistulu.

(Va urmá.)

Literatura.

Prin redactiunea „Transilvaniei" se potu castigá pe langa pretiulu comptantu, tóte publicatiunile Societatiei academice, valórea loru in franci, (lei noi) séu in val. austr. pr 44 cr, dupa cursulu actuale. Acele suntu:

Annalile Societatei academice romane,
Tomu I, cu pretiu de 4 lei noi.
„ II, „ „ „ 2 —
„ III, „ „ „ 2 —
„ IV, „ „ „ 2 50
„ V, Partea I „ 1 —
„ V, Part. II „ 2 —
„ VI, „ 1 —
„ VII, „ 3 —

Gramatic'a limbei romane partea analytica, de Timoteu Cipariu, membru Societatei academice romane 5 lei noi.

Operele lui Cantemiru T. I 4 lei noi.

Operele lui Corneliu Tacitu, traduse in limb'a romana de Gabrielu Muntéau, membru Soc. acad. romane 6 lei noi.

Commentariele lui Juliu Cesare, de Bello Gallico 2 lei noi.

Dictionariulu limbei romane d'impreuna cu Glossariulu 60 lei noi.

Domnii librari primescu unu beneficiu de 10% pentru desfacerea unui numeru de 10 exemplarie,

*) Se nu se uite ca Castelar a scrisu acestu articlu inainte de suirea lui Don Alfonso pe tronulu Spaniei.

de 15% pentru desfacerea unui numeru de 50 exemplarie, si de 20 pentru desfacerea unui numeru de 100 exemplarie.

Numele dd-collectanti precum si alu abonatiloru ce voru face fia-care la Dictionariu, se voru tipari pe pagin'a din urma a copertarei fia-carui fasciculu.

ALTE DIFERITE CARTI

Dictionariulu geografficu, de D Frundescu pret. 5 l. n.
Echilibriulu intre Antitezi de I. Eliadu . . 9 —
Bibli'a . . . . . Idem. . . 8 —
Biblicele . . . . . Idem. . . 8 —
Poesii generale . . . . Idem. P. II 5 —
Idem . . . . . Idem. P.III 5 —

La aceeasi redactiune se mai afla inca si:

Interessant'a Bibliografia chronologica a cartiloru romanesci, incependu din secol. 16-lea pana astadi, de Dimi. Jarcu professoru pens. Labóre de 30 de ani. 4 l. n.

Georgiu Lazaru séu Scól'a romana de P. Poenariu vechiu directoru alu scóleloru nationale 1 leu n.

Istori'a regimentului II romanescu granitiariu transilvanu pe 100 de ani 60 cr. val. a.

Femei celebre, de Julia Sacellariu, Bucuresci 1 l. n.

Femeile, de Juliu Peterzani trad: 30 cr.

Istori'a revolutiunei romane dela a. 1821, de C. D. Aricescu, 8 l. n. séu 3 fl. 50 cr.

Legende séu Basmele romaniloru, Bucuresci 1874 (collectiune prea buna) 1 l. 50 bani.

Povesti popularie ditto, 30 bani=15 cr.

Romanulu glumetiu séu anecdote, ditto 1 l. n. =44 cr.

Dictionariu ungurescu romanescu, 41 cóle 3 fl. 20 cr.

Resultatele operatiuniloru

Institutului de creditu si de economii „ALBINA“ din Sibiiu

din trimestrulu I dela 1 Ianuariu pana in 31 Martiu 1875.

I. Reuniuni de creditu.

		fl.	cr.
	Cu finea lui Decembre a. tr. se aflara in legatur'a reuniuniloru de creditu		
1908	participanti cu unu creditu preste totu de	108,937	33
	in decursulu patrariului I 1875 repasira		
17	participanti si din imprumute se replatira	9,772	78
	remanu deci cu 31 Martiu		
1891	participanti cu unu creditu preste totu de	99,164	55
	Fondulu de garantia alu reuniuniloru consta din sum'a de	42,864	50

II. Depositе spre fruptificare.

Starea depositeloru cu finea anului trecutu erá de	121,856	70
In decursulu patrariului I 1875 s'au depusu	61,864	01
astu-modu starea totale in patrariulu I au fostu	183,720	71
In decursulu patrariului I se radicara	27,876	16
Starea loru cu finea lui Martiu	155,844	55

III. Operatiuni de escomptu.

	Starea portfoiului de schimburi cu finea anului trecutu au fostu	
981	bucati schimburi in valóre de	297,670 60
	In decursulu patrariului I 1875 se mai escomptara	
919	bucati in suma de	335,455 83
	prin urmare starea totale a portfoiului in patrariulu I fù de	
1900	bucati schimburi in valóre de	633,126 43
	In decursulu cuartalului se rescumperara si rescomptara	
659	bucati schimburi in suma de	278,223 54
	astu-modu resulta cu 31 Martiu starea portfoiului de	
1241	bucati schimburi in suma de	354,902 89

IV. Operatiuni de lombardu.

	Starea imprumuteloru de lombardu a fostu cu finea anului trecutu de	5,191 —
	in decursulu patrariului I 1875 se mai accordara	505 —
	astu-modu starea totale in patrariulu I fù de	5,696 —
	din cari se replatira in decursulu patrariului	2,064 45
	remanendu cu finea lui Martiu starea de	3,631 55

V. Operatiuni ipotecari.

	Starea imprumuteloru ipotecari a fostu cu finea an. trecutu de	
45	bucati in suma de	21,580 —
	In decursulu patrariului I 1875 se mai accordara	
4	imprumuturi in suma de	4,950 —
	astu-modu starea totale in patrariulu I fù de	
49	imprumuturi in suma de	26,530 —
	se replatira in decursulu patrariului I din imprumuturi	1,293 77
	prin urmare starea imprumuteloru ipotecari cu finea lui Martiu e de	
49	bucati in suma de	25,236 23
	Reviremenitulu cassei in cele trei luni fù preste totu de	736,153 36

Statulu generalu cu 31 Martiu 1875.

I.	In numerariu	10,667 81
II.	In oblegatiuni dela participanti	99,164 55
III.	Portfoiulu de schimburi (cambii)	354,902 89
IV.	Lombardu	3,631 55
V.	In oblegatiuni ipotecari	25,236 23
VI.	In hartii de valóre	16,347 75
VII.	Moneta	7,565 80½
	Totalulu	517,516 58½

Sibiiu, 31 Martiu 1875.

Directiunea institutului.

Publicatiune.

Casa'a besericei romane ort. res. dela S. Nicolae din suburbiulu Scheiu, aflatória in strat'a mare din suburbiulu Scheiu sub nr. 1392 si constatatória d'in mai multe chilie (odai) de locuitu, grasdu, gradinitia etc. se va dá cu chiria prin licitatiune pe **3** ani dela S. Mihaile 1875 incolo. —

Licitatiunea se va tiené Dumineca in **11/23 Maiu 1875** la 10 óre inainte de amédie in Casa'a de siedintie a comitetului parochiale in curtea besericei. — Conditiunile inchiriarei se potu ceti la Curatorulu besericei d-lu Ioane A. Navrea in suburbiulu Scheiu, prundu.

Doritorii de a luá cu chiria acésta Casa se binevoiésca a se presentá la predis'a licitatiune. —

Brasiovu 27 Aprile 1875 st. n.

Comitetulu parochiale alu besericei romane ort. res. dela S. Nicolae din suburbiulu Scheiu.

2—3

Anunciu.

Subscris'a avendu de cugetu a se mutá cu locuinti'a din acésta cetate in tempulu celu mai de aprópe, s'a resolvitu a-si vinde tóte mobiliele din cele 6 odai ale locuintiei sale. Doritorii de a cumperá, au ocasiune in fia-care di dela 10—12 óre inainte de amedia-di si dela 2—4 óre dupa amédia-di, de a vedé in persóna séu prin mandatarii loru mobiliele de vendutu in casa'a de sub nr. 405 in suburbiulu Schei, si totu-odata de a se intielege in privinti'a conditiuniloru de cumperare. Totu-odata se aduce la cunoscinti'a publica, ca dela San-Mihaiu 1875 incependu locuinti'a subsemnatei este de inchiriatu.

Brasiovu in 13 Maiu 1875.

1—3 **Maria Constantinides.**

Pretiurile piacei

in 14 Maiu 1875.

Mesura	Specia fructeloru		Pretiulu fl.	Pretiulu cr.
Metreta austriaca=40 cupe	Granu	fruntea	4	—
		midiulocu	3	74
		de diosu	3	34
	Mestecatu		3	20
	Secara	fromósa	2	68
		de midiulocu	2	54
	Ordiulu	frumosu	2	54
		de midiulocu	2	40
	Ovesulu	frumosu	1	54
		de midiulocu	1	48
	Porumbiulu		3	8
	Meiu		4	72
	Hrisca		—	—
	Mazerea		4	66
	Lintea		6	66
	Fasceolea		5	68
	Sementia de inu		7	34
	Cartofi		—	86
Punu	Carne de vita		—	18
	„ de rimatoriu		—	28
	„ de berbece		—	—
Centenariu	Seu de vita prospetu		20	—
	„ „ „ topitu		—	—

Cursurile

la burs'a in 14 Maiu 1875 stá asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 30	cr. v. a.	
Napoleoni	—	—	8 „ 91½	„	„
Augsburg	—	—	102 „ 80	„	„
London	—	—	111 „ 60	„	„
Imprumutulu nationalu	—	—	74 „ 35	„	„
Obligatiile metalice vechi de 5%			69 „ 80	„	„
Obligatiunile rurale ungare			81 „ 75	„	„
„ „ temesiane			79 „ 75	„	„
„ „ transilvane			78 „ —	„	„
„ „ croato-slav.			81 „ 50	„	„
Actiunile bancei	—	—	963 „ —	„	„
„ creditului	—	—	232 „ 50	„	„

Redactoru respundietoriu
IACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tiparitulu lui
IOANE GÖTT si fiiu HENRICU.